

Kiss Károly*

Hozzászólás a Pethő Bertalan és Vízkeleti Györgyi által kezdeményezett, az idegen eredetű szavainkról folyó vitához

I. Előzetes megjegyzések

1. Két nem-akadémiai tudós, **Padányi Viktor**: *Dentu-Magyararia* és **Götz László**: *Keleten két a nap I-II.* c. munkáiból levonható következtetések alapján szólok hozzá a vitához. Padányi egy új(régi) hipotézist állít fel a magyarok őstörténetére, Götz munkája régészeti, őstörténeti és nyelvészeti jellegű.
2. Czakó Gáborhoz hasonlóan én is úgy gondolom, hogy ha egy nyelv jellegét annak alapján állapítjuk meg, hogy milyen benne a legnagyobb arányt képező szavak eredete, akkor nem magyarul, hanem „ismeretlen” nyelven beszélünk. Tovább menve: logikailag esetleg még azt is mondhatjuk, hogy ismeretlen eredetű szavaink az igazi ősi szókincsünk, a finnugor és a többi pedig jövevényszó. (Bárczi egyébként a bevezetőjében megállapítja, hogy ismeretlen eredetű szavaink zömében a magyar nyelv ősi szókincséhez tartoznak.)
3. Jól tudjuk, hogy a hivatalos akadémiai felfogás szerinti magyar őstörténetet szinte csak a finnugor nyelvi elmélet támasztja alá. Ha nem fogadjuk el annak kizárólagosságát, akkor az egész konstrukció a levegőben lóg, s csupán az marad meg belőle, hogy a magyarok (magyarok? nem az ugorok? – ez döntő kérdés) valamikor együtt éltek uráli népekkel, és nem tudni milyen úton és hány hullámban a Kárpát-medencébe kerültek. Tudomásom szerint csak két írásos emlék utal arra, hogy az ugorok hol éltek a honfoglalás előtt: a Nesztor-krónika szerint a fekete ugorok elvonultak Kijev mellett Oleg (879-912) idejében, és az ugorok fejedelme 882-ben találkozott Metóddal és Cirillel az Al-Dunánál/egy másik magyarázat szerint Chersonnál. (Az ugorok alatt csak a későbbi magyarság egyik ágát kell érteni – erre mindjárt rátérek.) Ezen túl a feltételezett útvonalat annak alapján szabták meg, hogy az Urál és a Kárpátok közötti fél-európai térségben milyen évszámú honfoglalás előtti elrejtett pénzeket ástak ki a régészek – feltételezve, hogy a kincset a vonuló ugorok miatt rejtették el (!!)¹
4. A témához *laikusként* szólok hozzá; végzettségemnél és foglalkozásomnál fogva köz-, világ- és környezetgazdász vagyok, nyelvészetet és őstörténetet nem tanultam, műkedvelői jelleggel foglalkozom e kérdésekkel.

II. Padányi Viktor őstörténeti hipotézise (vázlatosan)

Az etelközi Vérszerződés során két nép kötött szövetséget: az Urál és Közép-Ázsia felől ide vándorló törökös ugorok/ogurok/onogurok² és a Dél-Kaukázusból érkező **SZABÍR-MAGYAROK!**

* Kiss Károly egy. docens, Corvinus Egyetem. károly.kiss@uni-corvinus.hu, <http://kisskaroly.freeweb.hu>

¹ Lásd erről Erdélyi István 1989. évi kiadású kis könyvét. Az erre vonatkozó újabb forrásokat - ha egyáltalán vannak - nem ismerem.

² Az ugor/ogur/onogur népnevek azonosságáról lásd Götz fejtegetéseit: *Keleten két a nap*, II., 276-281. old.

Szabír törzsek (zárójelben a vezérek):

Megyér (Álmos), Kürt-Gyarmat (Eleud kende), Tarján (Ond), Jenő (Tas)

Onogur törzsek: Nyék (Árpád), Kéri (Huba), Keszi (Töhötöm)

Azt, hogy hogyan lehetett Árpád egy onogur törzs vezére, Padányi Álmos onogur házasságával magyarázza. (Erre vonatkozó érveit négy oldalon pontokba szedve sorolja.)³

Padányi néhány fontosabb érve e hipotézis alátámasztására:

- A szabírokat (a Kaukázustól délre élő nép) a korabeli források mindig a magyarokkal együtt említik.
- Árpád dédunokája, Vérbulcsu Bizáncban azt mondta Konstantinos Porphyrogenitosnak, hogy őseiket korábban nem türköknek, hanem szabiroknak nevezték.⁴
- Padányi szerint a Kaukázustól délre legalább egy tucat „magyar” földrajzi és helységnevé volt annak idején, sőt, a Fekete-tengert a szlávok „magyar” tengernek nevezték. (Sajnos, ezeket az állításokat bibliográfiai adatokkal nem támasztja alá.)
- Ezzel szemben a finnugrisztika szánalmasan gyenge érvelése szerint a „magyar” népnév a „manysi”-ből, vagy „manyszi”-ből származik.
- Az Árpád-házi királyok diplomáciai kapcsolatot tartottak fenn a Dél-Kaukázusi térséggel. (Vajon miért?)
- Az Aranyaszarvas legenda szerint Hunor és Magor a meotiszi (ma Azovi-tengeri) mocsaraktól jöttek ki – ezt lerontja, hogy a hunok nyilvánvalóan Közép-Ázsiából „jöttek ki”.

Ha elfogadjuk e feltételezést, a magyar őstörténet több rejtélye megvilágosodik előttünk, eloszlik felőlük a homály:

- A Nyugat minket hungarusoknak nevez, hiszen a népünk egyik rétegét alkotó onogurok betelepődése a Kárpát-medencébe már 670-től elkezdődött, Kuber kán menekülésével a kazárok elöl.⁵ Mi viszont magunkat magyaroknak, hiszen Álmos és Árpád a vezérlő megyer törzsből származott, s ők csak 896-ban érkeztek a Kárpát-medencébe.
- Elvethetjük „magyar” népvénünknek a „manysi”-ből történő, igen bizarrnak tűnő származtatását.
- Egyazon nép törzsei ugyan miért kötnének vérszerződést egymással? – ehhez különféle népek kellettek.
- A korabeli források egybehangzó állítása szerint a Honfoglalást végrehajtó népek kétnyelvűek voltak.

Ha tehát Padányi őstörténeti hipotézise igaz lenne, abból az a következtetés származna e rövid írás témájára vonatkozóan, hogy **idegen eredetű szavaink „magyar” szavak, a Dél-Kaukázusból jövő magyar törzsek nyelvének szavai**. A sumér vagy szumír eredet merész és valószínűleg bizonyíthatatlan feltételezés, de egy dél-kaukázusi nép nyelve és kultúrája nyilvánvalóan rendkívül erős sumér, vagy „poszt-sumér” hatás alatt kellett, hogy álljon. Mivel a szabírok hosszú századokon át a sumér birodalom szomszédságában éltek (a Szubartu nevezetű területen), annak kulturális és nyelvi hatása alatt álltak. És ha a szabírok és magyarok ugyanazok, de legalább is rokon népek, a sumér hatás nyilvánvaló.

³ Padányi, 349-352. old.

⁴ Padányi, 351. old.

⁵ A 896-os honfoglalást megelőző, a Frank birodalom keleti határán előforduló ungar-hungar-vangar elnevezésekről lásd pl. Olajos Teréz vagy Németh András munkáit.

A Padányi-hipotézis gyenge pontjai:

A dél-kaukázusi „vonalat” a magyar őstörténészek általában elutasítják. A feltételezés azon áll vagy bukik, hogy előfordult-e a „magyar” név Árpádék 896-os bejövetele előtt a Kárpát-medencében, vagy sem.

László Gyula szerint a törzsek nevei még az első, 670 utáni honfoglalás idejéből származnak, és letelepedésük is akkor történt, mert ezek a törzsnevek Anonymusnál és a magyar krónikákban nem olvashatók, a hét törzs nevéből csak Bíborbanszületett-től tudunk.⁶ Ez még nem lenne döntő érv, hiszen Anonymus megnevezi a hét vezért... Igen ám, de az állítást régészeti érvekkel is alátámasztják: a törzsi helynevek mellett kizárólag késő avar kori temetőket találtak (azaz Árpádék bejövetelét megelőzőeket).

A Padányi-hipotézis értelmében „magyar” elnevezésnek sem a feltételezett uráli őshazában, sem az onnan a Kárpát-medencéig tartó hosszú vándorúton nem lehet nyoma. László Gyulánál egy odavetett mondat szerint viszont Németh Gyula a Volga mentén megtalálta a magyar törzs és a többi törzsek nevét.⁷ Ha ez igaz, akkor Padányi elmélete kétszeresen is megdőlt. Azt viszont László Gyula is elismeri, hogy Árpád magyarjainak volt egy belső-ázsiai (griffes-övűek) és egy Volga-menti (indás övűek) rétege, **vezető rétegük pedig kaukázusi volt.**⁸ (Tehát mégis csak van valami a dologban...)

Különböző megfontolások alapján kétségbe vonják a szavárd magyarok és a szabirok azonosságát is.⁹ Bíborbanszületett Konstantin császár híres közlésének is van a Padányiétól eltérő interpretálása. Kiszely szerint (I/214. old.) Konstantin császár Árpád dédunokáját, Tormás herceget és Bulcsú harkát látta vendégül Bizáncban. Dümmerth Dezső számára kétséges, hogy melyikük szájából hangzott el az ominózus mondat: Árpád fejedelem dédunokájától? Vagy Bulcsútól, aki valószínűleg a kabarok fejedelme volt? Tehát a türkök? -, a magyarok? -, vagy a kabarok voltak korábban a szabirok?

III. Götz és az Andronovói kultúra

Götz László bámulatos mennyiségű őstörténeti irodalom feldolgozásával (László Gyula szerint kb. 600 szakkönyvet használt fel) azt kutatta, hogy a sumér/sumír kultúra, gazdaság, telepések, nép milyen hatást gyakorolt időben és térben a környező népekre és kultúrákra.¹⁰ Megállapításainak lényege, hogy a sumért a legtöbb mai kultúrnyelv őskének tekinti. (Vég nélküli összehasonlításokkal igyekszik bizonyítani, hogy a sumér, az arab, a héber, az egyes indoeurópai, az urál-altáji nyelvek és a magyar számtalan szavában ugyanaz a tő fedezhető fel.) Elveti a genetikai nyelvcsaládok kizárólagosságát a nyelvi rokonság megállapításában és hasonlóan fontos szerepet tulajdonít a kapcsolatoknak.¹¹

Az andronovói kultúra elmélete: a sumér kultúra i.e. 3600-tól 2000-ig, 1600 éven át tartó kisugárzása, a gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok és a mezopotámiai földművesek folyamatos emigrációja eredményeképpen i.e. 1800/1700-tól a Volga és Altáj között egységes műveltség alakult ki. Ezt Götz a szakirodalom sokoldalú, többek között László Gyula által is elismert régészeti érveivel támasztja alá.

⁶ László Gyula II. kötet 660. old.

⁷ László Gyula I. kötet 143-144. old. (Németh Gyula könyvét még nem olvastam.)

⁸ Uott.

⁹ Lásd erről: Kiszely I. kötet 185. old.

¹⁰ Ez kutatásainak az egyik fő vonala. A másik a hangtörvényeken alapuló német (Grimm-féle) összehasonlító nyelvészet kritikája; és emellett természetesen a magyar őstörténet és ősi nyelv.

¹¹ Mint ismeretes, a hazai finnugristika csak a nyelvcsaládokat és a német eredetű hangtörvényeken alapuló elemzést fogadja el a nyelvrokonság megállapításának alapjául. Ezt az álláspontot azonban nagynevű nyelvészek támadják (pl. Trubeckoj, Alinei). Figyelemre méltó, hogy az utóbbi időben a finnugristák körében is megjelentek a kételyek. Lásd pl. a Honti László által szerkesztett kötetet.

A görögök fénykora nagyjából félezer évig tartott, a Római Birodalom kevesebb, mint nyolcszáz évig élt. És ez elég volt ahhoz, hogy a nyugati civilizációban mindmáig kitörölhetetlenül tovább éljen a görög és latin nyelv és kultúra. Ki hiszi azt el, amit a finnugristák olyan kétségbeesetten állítanak (vagy pl. Komoróczy Géza ókortörténész is), hogy 1600 év kimagasló kulturális teljesítménye és e civilizáció nyelve minden nyom nélkül elmúlt volna? Mikor saját maguk is arról beszélnek, hogy a sumér az akkádiban élt tovább (rekonstrukcióját többek között „elakkádósulása” miatt tartják nehéznek) és olyan szerepet játszott a környező és rákövetkező civilizációk életében, mint a görög és a latin a későbbiekben. Ha elfogadjuk vitaalapként Renfrew elméletét, miszerint az indoeurópaiak kisázsiai földművesként a Balkánon keresztül fokozatosan áramlottak be kontinensünkre és vették azt birtokba, és terjedt el ezzel együtt a nyelvük, miért ne tételezhetnénk fel, hogy ehhez hasonlóan a sumér telepesek is eláraszthatták Közép-Ázsiát, elterjesztve nyelvüket a Volga és az Altáj közötti térségen?

Götz szerint az **Andronovói kultúra areálisan kiegyenlített közlekedő nyelvéből származik az ősi magyar nyelv.** Ez érdekes felfogás, ezek szerint a Volga és az Altáj közötti hatalmas térség főként török nyelvű népeinek rokona a magyar nyelv.

Összegezve:

Az általam nagyrabecsült két nem-akadémiai magyar őstörténész, ill. nyelvész munkáira támaszkodva az **ismeretlen eredetű szavainkról** az derül ki, hogy azok – **többszörös áttétellel és hosszú-hosszú kerülővel – sumér eredetűek.** (A nyelvrokonságot közvetlen módon nagy valószínűséggel nem lehet bizonyítani.) Padányi szerint a honfoglalók „magyar” törzsei a Kaukázuson-túlról származnak, s azonosak (de legalább is rokonok) voltak a sumérok melletti Szubartuban élő szabírokkal. Azaz: nyelvünk két alaprétege közül az ismert ugor, az ismeretlen viszont „magyar” eredetű. Götz pedig azt bizonyítja, hogy az Andronovói kultúra areálisan kiegyenlített, sumér alapú közlekedő nyelvéből származott az ott élő onogur őseink nyelve. Tehát mind a „magyar” származási ág, mind az „onogur” vonal nyelve ugyanoda vezethető vissza.

Bp, 2010 május

Forrásművek:

Bárczi Géza: Magyar szófejtő szótár. Trezor, 1991.

Czakó Gábor – Juhász Zoltán: Beljebb a magyar észjárásba. Cz. Simon Bt., 2010.

Dümmerth Dezső: A hunokról és a hun-magyar eredetről. web.

Erdélyi István: Sumér rokonság? Akadémiai, 1989.

Götz László: Keleten kél a nap I-II. Püski, 1994.

Honti László (szerk.): A nyelvrokonságról. Az török, sumer és egyéb áfium ellenvaló orvosság. Tinta 2010.

Kenesei István (szerk.): A nyelv és a nyelvek. Corvina 2000.

Kiss Károly: A finnugor elmélet kritikája. Képekkel illusztrált áttekintés.

<http://kisskaroly.freeweb.hu/ostortenet.php>

Kiss Károly: Kik voltak az onogurok és miért nevez minket utánuk a világ? (Miért lettünk magyarok, ungarok, ugrok, vengerek, ...?) Képekkel illusztrált áttekintés.

<http://kisskaroly.freeweb.hu/ostortenet.php>

Kiss Károly: Levél Honti Lászlónak. Az általa szerkesztett "A nyelvrokonságról. Az török, sumer és egyéb áfium ellenvaló orvosság" (Tinta 2010) c. könyv bírálata. A finnugrista iskola egyoldalúságáról.

<http://kisskaroly.freeweb.hu/ostortenet.php>

Kiszely István: A magyarság őstörténete I-II. Püski 1996.

Komoróczy Géza: Sumer és magyar? Magvető 1976.

László Gyula: Múltunkról utódainknak I-II. Püski 1999.

Németh András: A Dado-levélben szereplő eredettörténet jelentősége a Hungri népnévvel kapcsolatban. web

Olajos Teréz: Adalék a /H/ung/a/ri/i/ népnév és a késő avar kori ethnikum kérdéséhez. Antik tanulmányok, XVI, 1969. (László Gy., 757. old.)

Padányi Viktor: Dentu-Magyararia. Püski, 2000.

Renfrew, Colin: Archaeology and Language. The Puzzle of Indo-European Origins. London, J. Cape, 1987.